

EPISTOLARUM
AD ATTICUM

LIBER XV.

CICERO ATTICO SAL.

I.

FACTUM male de ¹ Alexione ! Incredibile est, quanta me molestia affecerit; nec mehercule ex ea parte maxime, quod plerique ² mecum: Ad quem igitur te medicum conferes? Quid mihi jam medico? aut si opus est, tanta inopia est? Amorem erga me, humanitatem, suavitatemque desidero. Etiam illud: quid est, quod non pertimescendum sit; cum hominem temperantem, summum medicum, tantus improvise morbus oppresserit? Sed ad hæc omnia una consolatio est, quod ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio, jam antea tibi scripsi, non esse eum a me conventum. Venit enim Misenum, cum ego essem in Pompejano: inde ante profectus est, quam ego eum venisse cognovi. Sed casu, cum legerem tuas literas, Hirtius erat apud me in Puteolano: ei legi; & egi: ³ primum quod attinet, nihil mihi concedebat: deinde ad summam, arbitrum me statuebat non modo hujus rei, sed totius Consulatus sui. Cum Antonio autem sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad ⁴ nostros; de quibus tu bonam spem te significas habere propter ⁵ edictorum humanitatem. Ego autem per-

¹ Alexione] Medico, qui perierat.

² Mecum] Loquuntur. Corrad.

³ Primum quod attinet] Quod pertinet ad primum caput epistolæ tuæ, scilicet de re Euthrota, in eo Hirtius favore & gratia

nihil mihi concedebat, æque atque ego curare videbatur. Poppo, Eadem de re supra, XIV. 20.

⁴ Nostros] Brutum & Cassium. Mæd. ⁵ Edictorum] Vide Fam. XI. 3.

perspexi, cum a me xvii Kalend. de Puteolano Neapolim Pante conveniendi causa proficisceretur Hirtius, omnem ejus sensum. Seduxi enim, & ad pacem sum cohortatus. Non poterat scilicet negare, se velle pacem; sed non minus se nostrorum arma timere, quam Antonii: & tamen utrosque non sine causa præsidium habere; se autem utraque arma metueret. Quid quæris? ⁶ ὁδὸν ὑγιᾶς. De Q. filio tibi affentior: patri quidem certe gravissimæ, & bellissimæ tuæ literæ fuerunt. Cærelliæ vero facile satisfeci: nec valde laborare mihi visa est: & si illa, ego certe non laborarem. ⁷ Itam vero, quam tibi molestam scribis esse, auditam a te esse omnino demiror. Nam quod eam collaudavi apud amicos; audientibus tribus filiis ejus, & filia, ⁸ ἢ τὰυτὸ ἐν τῷ αὐτῷ: ⁹ quid est hoc? Quid est autem, cur ego personatus ambulem? parumne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ¹⁰ ut ante Kalendas, ad me quoque scripsit: & fortasse faciam. Sed plane quid velit, nescio: quid enim illi afferre consilii possum, cum ipse egeam consilio? & cum ille tuæ immortalitati melius, quam nostro otio consuluerit? De ¹¹ regina rumor extinguetur. De Flamma, obsecro te, si quid potes. Heri dederam ad te literas exiens e Puteolano, diverteramque in Cumanum. Ibi bene valentem videram Piliam. Quin etiam Baulos Cumis eam vidi: venerat enim in sinus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus, familiaris noster, matrem efferebat. Mansi igitur eo die in Sinuessano: atque inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaravi.

⁶ ὁδὸν ὑγιᾶς] Nihil sentiri.

⁷ Itam vero] Fortasse Publiliæ matrem, vel ipsam Publiliam. Corrad.

⁸ ἢ τὰυτὸ ἐν τῷ αὐτῷ] Non idem ex eodem: eleganti sane sententia. Nam cum dixisset se eam mulierem, de qua hic agit, apud amicos collaudasse; statim subjicit se eandem probis & maledicis postea confidisse, coram tribus ejus filiis & filia. Id enim significare voluit, cum ait se non eandem ex eodem ore effasse. Integrum proverbium non apposuit, sed ejus duntaxat partem, omittis suo more quibusdam verbis, que facile extrinsecus assumi poterant.

⁹ Quid est hoc?] Hoc additum est tanquam ex persona Attici, qui miraturus erat Ciceronem vituperasse, que paulo ante laudasset. Est enim improbi viri, quod modo laudaverit, vituperare. Idem.

¹⁰ Ut ante Kalend.] Supple, veniam Romanam, vel potius Lanuvium. Corrad.

¹¹ Regina] Cleopatra. Epist. 8. lib. XIV. Manu.

v. Erat autem nihil novi, quod aut scriberem, aut ex te quærerem; nisi forte hoc ad rem putas pertinere: Brutus nos- ter misit ad me orationem suam, habitam in concione Capito- lina; petivitque a me, ut eam¹² nec ambitiose corrigerem ante, quam ederet. Est autem oratio scripta elegantissime sen- tentiis, verbis, ut nihil possit ultra. Ego tamen, si illam causam habuisssem, scripsissem ardentius¹³ ὑποθέσεις. Vides, quæ sit persona dicentis. Itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere Brutus nos- ter esse vult, & quod iudicium habet de optimo genere dicendi, id ita consecutus est in ea oratione, ut elegantius esse nihil possit. Sed ego¹⁴ solus ali- um; sive hoc recte, sive non recte. Tu tamen velim oratio- nem legas, nisi forte jam legisti, certioreque me facias, quid iudices ipse. Quanquam vereor, ne cognomine tuo læ- plus¹⁵ ὑπερπαιδῶς sis in iudicando. Sed si recordabere Δημο- φένης fulmina, tum intelliges posse &¹⁶ ἀπικλώπη gravissi- me dici. Sed hæc coram. Nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola volui ad te Metrodorum venire.

¹² Nec ambitiose] Est, non ambitiose, nul- la cum adulatione, sed libere. *Bosius.*

¹³ ὑποθέσεις] Argumenta.

¹⁴ Solus] Sic vulgari: sed malunt totus, & Malaspina, & Uelinius, & Grævius.

¹⁵ ὑπερπαιδῶς] Admodum Atticus: hoc est: vereor, ne, qui cognomen tibi est At- tico: valde propensus sis ad ea probanda, quæ sunt Attice scripta. Nam Brutus eam orationem scribendi in oratione sua secutus erat, quam Attici plerique oratores adama-

verant, id est puram, aptam ad docendum potius, quam ad movendum: qualis agno- scitur in orationibus Lyfæ. Hunc igitur o- ratorem & probabat Brutus, & imitabatur e- cum eum Cicero principem poneret, non qui uno in genere excelleret, ut Brutus, Calvus, & alii, qui se Atticos esse proficebantur, sed qui parva summis, magna graviter, medio- cria temperate possent dicere. Qualis Demo- sthenes maxime fuerat. *Manut.*

¹⁶ ἀπικλώπη] Maxime Atticus.

CICERO ATTICO SAL.

II. QUINTO decimo Kalendas e Sinuessano proficiscens, cum dedissem ad te literas, divertissemque a Cumis in Velciano, accepi a tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto. Non enim tibi ea res majore curæ aut est, aut erit, quam mihi. Sic enim decet, te mea curare, tua me. Quamobrem id quidem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum esse

esse, cognovi tuis literis & aliis, sordide: sed, id quale fue- rit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo probe. Quintus certe ea dicitur, quæ scribis. Consilium meum a te pro- bari, quod ea non scribam, quæ tu a me postularis, facile patior; multoque magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ¹ de legionibus scribis, ea vera sunt. Sed non satis hoc mihi videris persuasisse, quid de Buthroitiis nostris per Senatum speres confici posse.² Quod puto, (tantum enim video) non videtur esse vi- stum. Sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fal- let. De Octavii concione idem sentio, quod tu: ludorum- que ejus apparatus, & Matus, ac Postumius mihi procurato- res non placent. Saferna collega dignus. Sed isti omnes, quem- admodum sentis, non minus orium timent, quam nos arma. Balbum levare invidia per nos velim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit: itaque alia cogitat. Quod prima disputa- tio Tusculana te confirmat, sane gaudeo: neque enim ullum est periculum aut melius, aut paratius. Flamma quod bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua tam laboras, quæ sit ignoro.⁴ Hos tamen Πηλέδοκον mo- vere ista videntur, in primis erogatio⁶ pecunia. De Alexio- ne doleo: sed, quoniam inciderat in ita gravem morbum, bene actum cum illo arbitrator.⁷ Quos tamen secundos here- des, scire vellem, & diem testamenti.

¹ De legionibus] Eas scilicet venire in I- talias accitus Cæsar Antonii: & fortasse, bel- lum bonis facturum. Sex legiones erant in Macedonia, (Appian. III.) a Cæsare ad bel- lum Dacicum & Geticum gerendum præmis- se (Dio, XLV.) quas ad se Antonius pertra- xit. *J. F. Gron.*

² Quod puto] Totus hic locus sic videtur esse constituendus: Sed non satis hoc mihi vi- deris tibi persuasisse, qui de Buthroitiis nostris per Senatum speres confici posse, haud puto. Quantum video, non videtur esse visum. Sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fal- let. Sententia est, At tu ipse, qui hæc scri-

bis de legionibus, videris mihi ea non cre- dere, speras enim Buthroitos periculo agri sui amittendi liberari posse a Senatu. Id e- go minime spero. Nam quantum prospicere possum nihil est propius, quam ut percamus armis Antonii. In hoc si vanus sum vates, tu rem Buthroitiæ facile obtinebis. *Idem.*

³ Ludorum] Vide Fam. XI. 28.

⁴ Hos tamen] Supple, defendam.

⁵ Πηλέδοκον] Supra, XIV. 21.

⁶ Pecunia] Publicæ; quam Antonius ero- gavit ad arbitrium suum: cum ea pertinere ad populum Romanam. *Manut.*

⁷ Quos] Supple, fecerit. *Cerræd.*

CICERO ATTICO SAL.

III. UNDECIMO Kalend. accepi in Atinati duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondi. Una erat xv Kal. altera xii data. Ad superiore me igitur prius. Accurres in Tusculanam, ut scribis: quo me vi Kal. venturum arbitrabar. Quod scribis parendum victoribus: non mihi quidem, cui sunt multa potiora. Nam illa, quæ recordaris¹ Lentulo & Marcello Coss. facta in æde Apollinis; nec causa eadem est, nec simile tempus; præsertim cum² Marcellum scribas, aliosque discedere. Erit igitur nobis coram odorandum, & constituendum, tutone Romæ esse possimus. ³ Novi conventus habitatores sane movent. In magnis enim versamur angustiis. Sed sint ista parvi. Quin & majora contemnimus. Calvæ testamentum cognovi, hominis turpis ac sordidi.⁴ Tabula Demonici quod tibi curæ est, gratum. De⁵ Mario scripsi jam pridem ad Dolabellam accuratissime; modo reddita litera sint. Ejus causa & cupio, & debeo. Venio⁶ ad propiorem. Cognovi de Alexione, quæ desiderabam. Hirtius est tuus. Antonio quam est, volo pejus esse. De Quinto filio scribis, ut⁷ *Ἰνδός*. De patre coram agemus. Brutum omnire, qua possum, cupio juvare: cujus de oratiuncula idem te, quod me, sentire video: sed parum intelligo, quid me velis scribere, quasi a Bruto habita oratione, cum ille ediderit. Qui tandem convenit? an sic ut in tyrannum jure optimo casum? multa video: multa scribentur a nobis; sed alio modo, & tempore. De sella Cæsaris⁸ bene tribuni. Præcla-

ros

¹ *Lentulo & Marcello Coss.*] Illa quæ acta sunt Lentulo & Marcello Consulibus non debent in exemplum trahi, ut Roman omnes boni veniant, & Senatus-consulto facto negotium dent Consulibus, ut videant, ne quid Republica detrimenti capiat, quod actum est initio belli civilis illis Consulibus.

² *Marcellum*] Consularem. *Corrad.*

³ *Novi*] Intelligit colonias proximis superioribus diebus ab Antonio in agrum Cam-

panum deductas. Philipp. 2. *Manut.*

⁴ *Tabula*] Auctionaria.

⁵ *Mario*] Hic est M. Marius, de quo ep. 9. lib. II. ad Q. fr. & Fam. VII. 1. *Man.*

⁶ *Ad propiorem*] Epistolam.

⁷ *Ἰνδός*] Concise dictum est pro *Ἰνδός Ἰνδός*. Significat enim a Q. filio *Ἰνδόν* malorum proficisci. Notum est proverbium

Ἰνδός Ἰνδός. *Bosius.*

⁸ *Bene tribuni*] Recte factum a tribunis, qui Cæsaris sellam in spectaculis apponi ve-

luc.

ros? etiam xiv ordines. Brutum apud me fuisse gaudeo: modo & libenter fuerit, & sat diu.

ruerunt. Quanquam vetuisse Antonium consulem, non tribunos, Appianus tradit: sed credendum potius Attico præsentī. De hac sella, Suetonius sic. *Ampliora humano fastigio sibi decerni passus est, sedem auream in curia, & pro tribunali consensu, & seculum*

Circensē pompæ. Manut.

⁹ *Etiā xvi. ordines*] Equites in theatro studium erga rempublicam significantes. Hi enim in xiv. ordinibus sedebant ex lege Romæ theatri. *Poppo.*

CICERO ATTICO SAL.

IV. DECIMO Kalend. hora viii fere a¹ Q. Fusio venit tabellarius: nescio quid ab eo literularum, uti me sibi restituerem, sane insulse, ut solet: nisi forte, quæ non ames, omnia videntur insulse fieri. Scripsi ita, ut te probaturum existimem. Mihi duas a te epistolas reddidit, unam xi, alteram x. Ad recentiore prius.² Et legio? rem laudo. Si vero etiam Carfulenus,³ *ἄνω ποταμῶν*. Antonii consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agar, quam per Senatum; quod quidem ita credo. Sed mihi totum ejus consilium ad bellum spectare videtur, si quidem D. Bruto provincia eripitur. Quoquo modo ego de⁴ illius nervis existimo, non videtur fieri posse sine bello. Sed non cupio, quoniam⁵ cavetur Buthroitiis.⁶ Rides? At ego doleo, *Tom. VIII.*

G g g g non

¹ *Q. Fusio*] Caleno: Ciceronis inimico jam inde a temporibus Clodianis, Alconius in Miloniana. Postea Ciceroni acerbe Antonium in senatu accusanti, non minus acerba oratione respondit, quam recitat Dio libro XLVI. *Manut.*

² *Et legio*] Iis Cicero respondet, quæ Atticus ei scripserat de legionis cujusdam ad Oclavium defectione: & quia mox Carfuleni mentionem facit, puto legionem Martiam significari, cui in bello Mucienasi præfuisse Carfulenam scribit Appianus lib. III. bell. civil. *Bosius.*

³ *ἄνω ποταμῶν*] Supple, ex Euripide, *ἄνω ποταμῶν ἄνω ποταμῶν, ἄνω ποταμῶν ἄνω ποταμῶν* *sanctorum fontem*. Si Carfulenus quoque relicto Antonio ad Oclavium transiit, omnia in contrarium feruntur. Nam Carfulenus amicus fuit Antonio. Itaque non minus mirum videbatur eum ab illo descivisse, quam

fuminis factum versus relabi. *Idem.*

⁴ *Illius*] D. Bruti.

⁵ *Cavetur*] Illud exortor Mongalvus intel-

ligit sensu Jurisconsultorum, censetur Atticum scripsisse Ciceroni, auctorem sibi esse Antonium ac spondidisse, quamvis irrita fierent acta Cæsaris, ratum tamen fore id, quod Buthroito de agro edixerat. Videtur hæc interpretandi ratio cum iis, quæ sequuntur, melius convenire, quam Manutiana, vel Gronoviana. Hic vero quis Bosianam ferat?

Oltros.

⁶ *Rides?*] Hoc fingitur dici ab Attico.

Sane non poterat male Cicero, Galliam in M. Antonii, quam in D. Bruti præfate esse. Quare hoc uno verbo significat, neque loqui le serio, neque serium satis videri, quod agebat Atticus; qui Antonio, de Buthroitorum securitate, mallet credere, quam Senatui. *Idem.*

non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciendum sit: jam pridem me illa ⁷ ἀπορία sollicitat. Itaque stulta jam Iduum Martiarum est consolatatio. Animis enim usi sumus virilibus; consiliis, mihi crede, puerilibus. Excisa enim est arbor, non evulsa: itaque quam fruticetur, vides. Redeamus igitur, quoniam saepe usurpas, ad Tusculanas disputationes. * Saufejum per te celemus: ego nunquam indicabo. Quod te a Bruto scribis; ut certior fieret, quo die in Tusculanum essem venturus: ut ad te ante scripsi, VI Kal. & quidem ibi te quamprimum pervidere velim. Puto enim nobis Lanuvium eundum, & quidem non sine multo ⁹ sermone: sed ¹⁰ μείλιται. Redeo ad superiorem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotiis: quæ mihi sunt inclusa medullis; sit modo, ut scribis, locus agendi. De oratione Bruti prorsus ¹¹ contendis, cum iterum tam multis verbis agis. Egone ut eam causam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo? nulla ¹² παρεγγέρισσι fieri potest contumeliosior. At, inquis, ¹³ Ηρακλείδιον aliquid. Non recuso id quidem; sed & componendum argumentum est, & scribendi expectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, existimes (velim quidem quam optime) si hæc ita manent, ut videntur (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant. Ille enim ¹⁴ nunquam revertisset: nos timor confirmare ejus acta non coegisset: ¹⁵ aut (ut in Saufei eam, re-

⁷ Ἀπορία] Dubitatio.

⁸ Saufejum] Tua causa, inquit, quoniam videri non vis ab Epicuri secta desicere, Saufejum Epicureum celemus, tibi valde probari Tusculanas. *Bosius.*

⁹ Sermone] Dabit enim sermonem hic meus cum Bruto congressus. *Manut.*

¹⁰ Μείλιται] Curæ erit.

¹¹ Contendis] Fortasse, *contundis.*

¹² Παρεγγέρισσι] Molitio in opere alieno. Vide Turneb. *Advers.* XII. 11.

¹³ Ηρακλείδιον] Opus simile iis quæ scripsit Heraclides Ponticus.

¹⁴ Nunquam revertisset] Plerique sic intelligunt, quasi dicat Cicero: Nolim id actum esse, quod Idibus Martiis, interfecto Casare; eo enim sine cæde & sanguine ca-

ruissemus, quippe nunquam e Partico, quod meditabatur, bello revertisset. At quam inconsiderate id dixisset? Quis de futuro eventu eum præmonuerat? Aliud ergo voluit, atque huic loco petenda lux est ex illo: *usi sumus consiliis puerilibus: excisa est arbor, non evulsa.* Si præstet, inquit, fecissent conjurati, Antoniam simul cum Casare sustulissent: quod si factum esset, nunc in Antonio Casarem non haberemus, quasi ab inferis revertissem. Legunt alii, *revertisset*, sensu eodem. Fortasse dixit *revertisset*, quoniam fama tum erat, Antonium reverti Romam cum ingentibus copiis, ut Gallias sibi a Senatu extorqueret. *Mongault.*

¹⁵ Aut (ut in Saufei)] Aut, si tollere notebant Antonium, Casarem non debebant: ut

linguamque Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, quem dii mortuum perduint, ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo, mihi crede: sed jam scripseram; delere nolui. De Menedemo, vellem verum fuisset. De regina, velim verum sit. Cætera coram, & maxime, quid nostris faciendum sit; quid etiam nobis, si Antonius militibus oblecturus est Senatam. Hanc epistulam si illius tabellario dedissem, veritus sum, ne solveret: itaque misi data opera: erat enim rescribendum tuis. Quam vellem, Bruto studium tuum navare potuisses! ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem misi cum mandatis, & literis. Eum ad te vocabis; &, si quid habebis, quod placeat, scribes. Ecce autem de traverso L. Cæsar, ut veniam ad se, rogat, in ¹⁶ Nemus; aut scribam, quo se venire velim: Bruto enim placere, se a me conveniri. O rem odiosam & inexplicabilem! puto me ergo iturum, & inde Romam; nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim a Balbo: tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum.

ut enim in Saufei Epicureorumque sectam abeam, qui dominatum ferre & servire maluit quam mori, relinquamque Tusculanas disputationes, quæ docent mortem esse servituti anteponendam, ita gratiosi eramus apud illum, ut nostræ senectuti, siquidem dominum habituri essemus, non fuerit dominus ille fugiendus. *Popma.*
¹⁶ Nemus] Locum intelligit Dianæ sacrum in agro Aricino. Eo loco prædium habuit C. Cæsar, quod inde Nemorensis dicebatur. *Bosius.*

CICERO ATTICO SAL.

V. A BRUTO tabellarius rediit: attulit & ab eo, & Casio. Consilium meum magnopere exquirunt: Brutus quidem, ¹ utrum de duobus. O rem miseram! plane non habeo quid scribam. Itaque silentio puto me usurum; nisi quid aliud tibi videtur. Sin tibi quid venit in mentem, scribe quæso, Cassius vero vehementer orat ac petit, ut Hirrtium quam

G g g g 2

¹ Utrum de duobus] Utrum Romam eant locis maneat periculi causa, de quo mox ut in Senatu Kal. Jun. adiit, an in isdem infra. *Popma.*

quam optimum faciam. Sanum putas? ² ὁ γυμνασίων ἀδελφῶν ἐστίν. Epistolam tibi misi. Ut tu de provincia Bruti, & Cassii per senatus-consultum, ita scribit & Balbus & Hirtius. Qui quidem, se ³ acturum: etenim jam in Tusculano est: mihique, ut absim, vehementer auster est: & ille quidem periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit. Ego autem, etiam ut nullum periculum sit: tantum abest, ut Antonii suspicionem fugere nunc curem, ne videar ejus secundis rebus non delectari, ut mihi causa sit, cur Romam venire nolim, ne illum videam. Varro autem noster ad me epistolam misit; sibi a nescio qui missam, (nomen enim deleat) in qua scriptum erat, veteranos eos, qui ⁴ rejiciantur (nam partem esse dimissam) improbitissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire videantur. Qui porro noster istus, reditus, vultus, incessus inter istos? Quod si, ut scribis, L. Antonius ⁵ in Decimum, reliqui in ⁶ nostros; ego quid faciam? aut quo me pacto geram? Mihi vero deliberatum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, verum etiam servivi cum aliqua dignitate: nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quam istuc non venire.

² ὁ γυμνασίων ἀδελφῶν ἐστίν. Fullo carbonarius. Fullones e vestibus fordiosis candidas faciunt; carbonarii autem nigri & fordiosi sunt. Si igitur fullo idem sit carbonarius, frustra in vestibus purgandis laborabit. Hinc proverbium est γυμνασίων ἀδελφῶν ἐστίν, in eum, qui cum rem meliorem reddere studet, eam deteriori facit. *Ernst.*

³ Se acturum] Eὐνοίας dicitur est, pro, qui quidem ait se acturum, & statim iterum quo decrevit. Ideo mox subjicit, etenim jam in Tusculano est. *Bolius.* Alii, Se acturum.

Hirtius promittit se acturum ut illud S. C. fiat de provincia Bruto & Cassio mandanda. *Popma.*

⁴ Rejiciantur] A portione publici agri. *Fam. ep. 2. lib. XI. Manut.*

⁵ In Decimum] In D. Brutum mittitur, vel proficiscitur. *Corrad.*

⁶ Nostros] Hac voce semper M. Brutum, & C. Cassium designat, ut epistola 4, *Servius te nescire, quid noctis faciendum sit.* Item epist. 7. lib. XIV. & 6. hujus libri. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

VI. **C**UM ad me Brutus noster scripsisset & Cassius, ut Hirtium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque eum confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (An-

(Antonio est enim fortasse iratior, causa vero amicissimus) tamen ad eum scripti, eique dignitatem Bruti, & Cassii commendavi. Ille quid mihi rescripserit, scire te volui; si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc vereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quam habent.

HIRTIUS CICERONI SUO, S.

RURE jam redierim, quaris; an ego, cum omnes calerant, ignaviter aliquid faciam. Etiam ex urbe sum profectus: utilius enim statui abesse. Has tibi literas exiens in Tusculanum scripsi. Noli autem me tam strenuum putare, ut ad Nonas recurram. Nihil enim jam video opus esse nostra cura: quoniam ¹ praesidia sunt in tot annos provisa. Brutus, & Cassius utinam, quam facile a te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod calidius ineant consilium! ² Cedentes enim haec ais scripsisse: quo? aut quare? Retine, obsecro te, Cicero, illos: & noli sinere haec omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendiis, caedibus pervertuntur. Tantum, si quid timent, caveant: nihil præterea moliantur. Non mediusfidius acerrimis consiliis plus quam etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur. Haec enim, quæ fluunt, per se diuturna non sunt; in contentione praesentes ad nocendum habent vires. Quid speres de illis, in Tusculanum ad me scribe.

Habes Hirrii epistolam: cui rescripsi, nil illos calidius cogitare, idque confirmari. Hoc quaecunque esset, te scire volui. Ob-signata jam epistola, Balbus ad me, Servilianum rediisse, confirmare non discessuros. Nunc exspecto a te literas.

¹ Etiam ex urbe] Hoc vult dicere: non solum, mi Cicero, rure jam redii, sed etiam, postquam redii, ex urbe sum profectus. *Corrad.*

² Praesidia] Praesidia vocat magistratus quos Cæsar, paucis diebus antequam occide-

retur, designaverat in biennium, ut scribit Cicero lib. XIV. ep. 6. & Dio lib. XLII. sed Appianus lib. III. in quinquennium. Cui videtur Hirtius hic consentire. *Popma.*

³ Cedentes] Discedentes. *Corrad.*

CICERO ATTICO SAL.

VII. GRATUM, quod mihi epistolas: quæ quidem me delectarunt, in primis¹ Sexti nostri. Dices, quia te laudat. Puto mehercule id quoque esse causæ; sed tamen etiam ante quam ad eum locum veni, valde mihi placebat, cum sensus ejus de Republica, tum scribendi cura. Servius vero pacificator cum librariolo suo videtur obijisse² legationem, & omnes³ captiunculas pertimescere. Debuerat autem, ⁴ non ex jure manu confertum; sed quæ sequuntur. Tu quoque scribes.

¹ Sexti] Sexti Pæduzi. *Popma.*

² Legationem] Cum hunc, & illum conveniat pacis causa, quasi legationem hac de re susceperit. *Manut.* Ironice: non enim erat legatus. *Popma.*

³ Captiunculas] Ut Jurisconsultus.

⁴ Non ex jure] Ennii versus: *Non ex jure manu confertum, sed magis servo Rem repetunt, repugnante perant, videtur salda eoi.* Quos versus apud Gellium licet videre lib. XX. cap. 6. & Orat. pro Marena. *Manut.*

CICERO ATTICO SAL.

VIII. POST tuum discessum binas a Balbo, nihil novi: itemque ab Hirtio; qui se scribit vehementer offensum esse veteranis. Expectat animus, quidnam agant¹ de Kal. Martiis. Mihi igitur Tironem, & cum Tirone plures, quibus singulis, ut quidque accidisset, dares literas: atque etiam scripsi ad Antonium de legatione: ne, si ad Dolabellam solum scripsissem, iracundus homo commoveretur. Quod autem aditus ad eum difficilior esse dicitur; scripsi ad² Eutrappelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus esse. Honestior est votiva: sed licet uti³ utraque. De te, quæso, etiam atque etiam vide. Velim possis coram: si minus pos-

¹ De Kal. Martiis] De eo, quod eo die agere decreverunt. Sed locum hic esse Kalendis Martiis non video: Junis posset esse: quibus futurum erat, ut speretur in senatu de commodis veteranorum. Vide *Fam. XI. 2. Manut.* Assentiunt Corradus, *Popma*, Montgaltus: Itaque tollatur extrema vox, quæ

locum hunc videtur occupasse, quod e verbo sequenti licera M. accreverit, & liberius *Mart.* descriperit.

² Eutrappelum] P. Volumnium.

³ Utraque] Et votiva & provinciali a Dolabella. Vide infra ep. 11. *Popma.*

possis, literis idem consequemur. Græceus ad me scripsit, C. Cassium sibi scripsisse, homines comparari, qui armati in Tufculanum mitterentur. Id quidem mihi non videbatur; sed cavendum tamen, villæque plures⁴ videndæ. Sed aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis de ea re.

⁴ Videndæ] Hoc est, villæ plures, in effugere possumus, providendæ, & quærendæ quibus latere, & hominum armatorum vim *Grævius.*

CICERO ATTICO SAL.

IX. TERTIO Nonas vesperi a Balbo reddita mihi litera, fore Nonis Senatam, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum emendum, & ad urbem mittendum curarent. O rem miseram! primum ullam¹ ab istis; dein, si aliquid, hanc² legatariam provinciam: atque haud scio an melius sit, quam³ ad Eurotam federe. Sed hæc casus gubernabit. Ait autem, eodem tempore decretum iri, ut iis, & reliquis Prætoris provinciæ decernantur. Hoc certe melius, quam illa⁴ Perfice porticus. Nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuvium existimari. Rides, inquires, in talibus rebus? Quid faciam? plorando fessus sum. Dii immortales! quam me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina! Quid autem iste in domo tua⁵ casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transiisse lætor. Tu quid egeris tua cum tristi tum

¹ Ab istis] Antonio, & Cesarianis.

² Legatariam] Per contemptum; quod quasi legati ad curandum frumentum mitterentur. Scribit Appianus libro III. senatum Bruto & Cassio timentem, mandato rei frumentariæ munere, honeste illos amandasse. *Manut.*

³ Ad Eurotam] Usque eolegatariam istam provinciam parvi facio, ut nesciam, utrum ea sit melius uti, quam profus nihil agere, & Lanuvii federe. Lanuvii enim erat Brutus. Eurotam: fluvium Laconia, Lanuvii pitium in porticu, quæ Perfice dicebatur, fortasse quod in ea simulacrum pugne fuerit, quæ Perfæ a Græcis casti sunt. *Idem.*

⁴ Perfice porticus] Porticus quam in Lanuviana villa extruxerat Brutus, ubi & aut Eurotam pitium habebat, aut rivulum quemdam illam villam irrigantem, quem Eurotam dixit. *Grævius.*

⁵ Nolo enim] Quia Eurotam nominavi, fortasse poterat accipere de Lacedæmonem, quam præterfluit Eurotas: ideo addidi de Perfice porticu: ut intelligeres, me de Eurota pitio locutum, & Lanuvium significare. *Manut.*

⁶ Casus armorum] Rixam significat nescio quam in Attici domo ortam, ita, ut ad arma ventum sit. *Idem.*

tum etiam difficili ad consiliandum? legatione, vehementer expecto. Est enim inexplicabilis. Ita circumfledemur copiis omnibus. Me quidem Bruti literæ, quas ostendis a te lectas, ita perturbant, ut, quanquam ante egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior. Sed plura, cum ista cognoro. Hoc autem tempore, quod scriberem, nihil erat, eoque minus, quod dubitabam, tu has ipsas literas esse ne accepturus. Erat enim incertum, visurusne te esset tabellarius. Ego tuas literas vehementer expecto.

7 Legatione] Er legatio, ut provincia, negotii cuiuslibet, privati an publici procuratio, vel aliunde commissa, vel sponte suscepta. Consilium non est dare consilium, sed consulere, deliberare. Quod neglexerint hac interpretes, (non enim ignorasse puto) falsam Ciceroni sententiam affinxerit, quasi constituitur Atticus, legationis specie, ab Urbe discedere: qua de re dicat Cicero, difficile est, ut quis ei dare consilium possit. Qui sic sentiunt, intelligere non videntur nisi legationem liberam, que senatoribus dabatur extra Italiam abeuntibus. At

senator Atticus non erat. Aliena est igitur explicandi hæc ratio. Antioem suggerit Mongaltus, quem sequor. Atticum invitavit Brutus in suam Lanuvium ad consiliandum cum amicis. Hæc illa est legatio & provincia tribus, difficultis, inexplicabilis. Antea cum esset rogatus, ut Brutum eadem de causa conveniret, O rem inquit, supra epist. 4. odiosam & inexplicabilem! Sine Attico deliberarunt alii. Fuit enim ab eorum consilio eijusmodi semper alienus, ut locuples auctor narrat in ipsius vita Cornelius Nepos, cap. 8. Olivæus.

CICERO ATTICO SAL.

X. O BRUTI amanter scriptas literas! O iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non possis! ego autem quid scribam? ut beneficio istorum utatur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec jam possunt. Age quiescant auctoribus nobis? quis incolunitatem præstet? Si vero aliquid de Decimo gravius; quæ nostris vita, etiam si nemo molestus sit? Ludos vero non facere, quid scœdus? Frumentum imponere, quæ est alia? Dionis legatio? aut quod munus in Re-

1 Beneficio] Provincia legataria. Ep. 8. hujus libri, & ep. seq. Corvad.
2 Si vero] Si Antonius gravius consulari in Decimum Brutum, ut si eripiat provinciam Galliam, quemadmodum paulo post tentavit, Mutinam obsidendo. J. F. Gronov.
3 Quæ nostris vita] Quamvis nemo molestus sit Bruto & Cassio nostris, quam turpis tamen futura est eorum vita, si opem

non ferant Decimo? Bofstæ.
4 Ludos vero non facere] Brutum Prætorum; ad quem hoc pertinet, ut etiam potest cum in urbe esse non possit, absens seculum curante C. Antonio. Ep. seq. Appianus lib. III. Popina.
5 Dionis legatio] Proverbia formam habet de beneficio aut honore in contumeliam colato: natum a factio Dionysii tyranni, qui

Dio-

Republica fordidius? Prorsus quidem consilia tali in re ne iis quidem tuta sunt, qui dant. Sed possum id negligere proficiens. Frustra vero quid ingrediari? Matris consilio cum utatur, vel etiam precibus, quid me interponam? Sed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam filere non possum. Statim igitur mittam vel Antium, vel Circæos.

Dionem familiarem suum specie legationis in exilium misit, cum tamen eum non in exilium a se missum, sed secessum quævisse diceret, ut refert Plutarchus & Nepos. Hinc Cicero: Illa curatio frumenti mandata Bruto & Cassio, ut quasi in exilium missi procul a republica abfint, non est alia quam

Dionis legatio. Item.
6 Ingrediar] Ad dandum consilium.
7 Matris] Servilia, quæ & amica Cæsaris fuerat, & Cæsarianis favebat.
8 Mittam] Literas vel Antium, vel Circæos: nam altercut in loco futuri erant Brutus, & Cassius. Manut.

CICERO ATTICO SAL.

XI. ANTIUM veni ante VI Kal. Bruto jucundus noster adventus. Deinde, multis audientibus, Servilia, Tertulla, Porcia, querere, quid placeret. Aderat etiam Favonius. Ego, quod eram meditaturs in via, suadere, ut uteretur Asiatica curatione frumenti; nihil esse jam reliqui, quod ageremus, nisi ut salvos esse: in eo etiam ipsi Reipublicæ esse præsidium. Quam orationem cum ingressus essem, Cassius intervenit. Ego eadem illa repetivi. Hoc loco, fortibus sane oculis, Cassius (Martem spirare dices) se in Siciliam non iturum. Egone, ut beneficium, accepissem contumeliam? Quid ergo agis? inquam. At ille, in Achajam se iturum. Quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi videtur. Mihi vero minime: tuto enim non eris. Quid si possem esse? placeretne? Atque ut omnino; neque nunc, neque ex Pratura in provinciam ires: sed auctor non

Tom. VIII.

H h h h sum,

1 Egone] Egone, Cassius ajebat, ut quæ contumelia est, eam beneficium loco ponam? Clarius explanemus. Si hac, inquit, frumentaria uteretur curatione, quodam modo faceri videret, beneficium mihi esse datum, cum ego ita sentiam, tam fordido munere demandato, non datum beneficium, sed impositam contumeliam. Manut.

2 Atque ut omnino] Respondet Cicero;

Si tuto potes, omnino mihi placet te Romæ esse, non modo nunc, sed & post cum prætura fueris in urbe defunctus, mallem te Romæ manere, quam in provinciam ire, quia tua opera, & consilio eget respublica. Quamvis autem sic sentiam, tibi tamen auctor non sum, ut nunc urbem ingrediaris. Gronov.

lum, ut te urbi committas. Dicebam ea, quæ tibi profecto in mentem veniunt, cur non esset tuto futurus. Multo inde sermone querebantur, atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones; ³ Decimumque graviter accusabat. Ego negabam oportere præterita: assentiebam tamen. Cumque ingressus essem dicere, quid oportuisset, nec vero quidquam novi, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locum attingerem, quemquam præterea oportuisse tangi, sed Senatorum vocari, populum ardentem studio vehementius incitari, totam fuscipere Rempublicam: exclamat ⁴ tua familiaris: *Hoc vero neminem unquam audivi*. ⁶ Ego repressi. Sed & Cassius mihi videbatur iturus: (etenim Servilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de senatus-consulto tolleretur) & ⁷ noster cito dejectus est de illo inani sermone: velle enim se dixerat. Constituit igitur, ut ludi, absente se, fierent suo nomine. Proficisci autem mihi in Asiam videbatur ab Antio velle. Ne multa; nihil me in illo itinere, præter conscientiam, delectavit. Non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quam a me conventus esset, discederet. Hoc dempto munere amoris atque officii, sequebatur, ut mecum ipse.

⁸ Ἡ δὲ ὁδὸς σοι τὶ δύναιται εἶναι, Θεοπόλε; Prorsus dissolutum offendi navigium, vel potius dissipatum. Nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaque etsi ne antea quidem dubitavi, tamen nunc eo minus, evolare hinc; idque quamprimum, ubi

⁹ Nec

³ Decimumque graviter accusabat] Manlius accusatum putat, quod cum & Galliam provinciam, & in ea tres legiones haberet, otiosus nihil pro Republica moliretur. Verum accusandi causa fuit, quod, ut narrat Vellejus Paterculus II. 58, Cassio repugnare censenti interimendum esse simul cum Caesare Antonium. Atque idcirco negabat Cicero, oportere præterita refricari. *Mont.*

⁴ Quamquam præterita] Id est, Antonium præter Caesarem, oportuisse occidi. *Lambin.*

⁵ Tua familiaris] Servilia. *Corrad.*

⁶ Ego repressi] Vel, ego Cicero repressi

Serviliam ita exclamantem: vel, ego Servilia repressi Brutum, & Cassium id, quod dicit Cicero, facere volentes. *Corrad.* Puto supplendum me. Ut se dicat Cicero cum muliere contendere noluisse, & se cohibuisse. *Malasp.*

⁷ Noster] Brutus. *Inani sermone:* Cum dixit, se Romam iturum. *Velle enim se dixerat:* Uti Asiatica curatione frumenti. *Man.*

⁸ Ἡ δὲ ὁδὸς] Iter hoc susceptum cui tibi usui nunc est, age, dic tu, qui oraculum consulti, Senarius poetae nescio cuius.

⁹ Nec Pelopidarum facta, neque famam audiam.

Sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legavit a. d. IV Nonas ¹⁰ April. Id mihi heri vesperi nuntiatum est. Voriva ne tibi quidem placebat. Etenim erat absurdum, quæ; ¹¹ si stetit Respublica, vovissem; ea me, eversa illa, vota dissolvere: & habent, opinor, libera legationes definitum tempus lege Julia; nec facile addi potest ad hoc genus legationis, ut, cum velis, introire, exire, liceat. Quod nunc mihi additum est. Bella est autem hujus juris ¹² quinquenni licentia. Quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium videtur. Sed ¹³ Βλαδερμα mittamus.

⁹ Nec Pelopidarum] Supra, XIV. 12.

¹⁰ April.] Ut minus sincerum scilicet imber. Nonas Aprilis futurus Cicero expectaturus non erat, qui statim cuperet navigare. *Malasp.* Et hanc vocem delendam censet *Corradus*. Neque enim Cicero mentem nominabat semper: quem supplere cum velent librarii, supplet se dederunt. Vide supra, epist. 8. *Olivaus.*

¹¹ Quæ si stetit Respublica] Vota pro salute republica etiam privati fuscipiebant, ut Cicero hic scribit vota a se facta sub

hac formula, Si respublica stitisset: quæ cum republica non staret, sed eversa plane esset, dissolvere absurdum erat. Sed ut plurimum magistratus publico decreto pro salute republica vota diis nuncupabant in hæc verba: Si eodem statu respublica staret, Si in decem annos respublica in eodem stitisset staret. Quæ refert *Livius*. *Popma.*

¹² Quinquenni licentia] Ut legatus per quinquennium abesse possit. *Man.*

¹³ Βλαδερμα] Quæ mali sunt ominis.

CICERO ATTICO SAL.

XII. **B**ENE mehercule de Buthroto. At ego Tironem ad Dolabellam cum literis, quia jufferas, miseram. Quid nocet? De nostris autem ¹ Antiatribus satis videbar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usufruque beneficio Antonii contumelioso. Cassius frumentariam rem aspernabatur: eam Servilia sublaturam ex senatus-consulto se esse dicebat. Noster vero ² ἐ μὰ τὰ σεῖρος, in Asiam, postea quam mihi est assensus tuto se Romæ esse non posse. Ludos enim abiens facere malebat: navigia colligebat: erat animus in cursu. Interea in eisdem locis erant futuri. Brutus quidem se ajebat Asturæ. L. quidem Antonius liberaliter li-

H h h h 2 teris

¹ Antiatribus] Bruto, & Cassio.

² ἐ μὰ τὰ σεῖρος] Et valde gravis. Dixit ἀπαιτός: quod Brutus, ut ad illucem

& gloriosam provinciam, sic ad fordidiæ rei frumentariæ curationem æquo animo proficisceretur. *Manus.*

teris sine cura me esse jubet. Habeo unum beneficium: alterum fortasse, si in Tusculanum venerit. O negotia non ferenda! quæ feruntur tamen. ⁴ Τῶν δ' ἀρίτων τῶν ἐπέτων τίς ἐγγύς; Oclaviano, ut perspexi, satis ingenii, satis animi: videbaturque erga nostros ἵππων ita fore, ut nos vellemus, animatus. Sed quid ætati credendum sit, quid nomini, quid hereditati, quid ⁵ κατὰ φύσιν, magni consilii est. ⁶ Vitricus quidem nihil censebat; quem Asturæ vidimus. Sed tamen a-lendus est: ut nihil aliud, ab Antonio sejungendus. Marcellus præclare, si præcipit ⁷ nostro nostri: cui quidem ille deditus mihi videbatur. Panfæ autem & Hirtio non nimis credebat. Bona indoles, ⁸ ἐὰν διαμείνῃ.

³ Ni in Tusculanum] Si, inquit, Antonius in Tusculanum non veniet, quo cum venturum prædicant, alterum ab eo beneficium habeo. Narratum fuerat Ciceroni Antonium venturum esse in Tusculanum cum armatis hominibus: qua de re supra, epist. 8. *Bosius*.

⁴ Τῶν δ' ἀρίτων] Legendum est cum interrogazione, *Horum culpam quis Brutorum sustinet?* qui scilicet auctor fuit, ut Antonius parceretur. Si enim una cum Casare Antonius occisus fuisset, non fierent hæc negotia non ferenda. *Poppo*.

⁵ Κατὰ φύσιν] Institutioni, qua fuit a Cæ-

sare informatus, eruditus.

⁶ Vitricus] L. Martius Philippus.

⁷ Nostro nostri] Nonnulli hic vident Quintum Quinti filium, & hoc putant responsum esse Attico, qui scripserat, Marcellum Quinto filio præcipere, quas partes in Republica sequeretur. *Mongaltus nostro, & nostris* reponit, & sic explicat: Si præcipit Oclaviano, deditum esse nostro Bruto, nostris heroibus. Favet quod paucis ante veribus dictum est: *Videbaturque erga nostros ἵππων ita fore, &c.* Nihil offendi melius. *Olivetus*.

⁸ Εὰν διαμείνῃ] Si permanferit.

CICERO ATTICO SAL.

XIII. OCTAVO Kal. duas a te accipi epistolas. Respondebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmen cogamus; saveamus tamen. ¹ Orationem tibi misi. Ejus custodiendæ, & proferendæ arbitrium tuum. Sed quando illum ² diem, cum tu edendam putes? Inducias, quas scribis, non intelligo fieri posse. Melior est ³ ἀνατιφώνησις: qua me usurum arbitror. Quod scribis ⁴ legio-

¹ Orationem] Quæ non extat: nam Philippi post hoc tempus habitæ. *Man.*

² Diem] Supple, videbimus. *Corr.*

³ Ἀνατιφώνησις] Silentium.

⁴ Legiones duas] Accitas e Macedonia a M. Antonio Cos. & a Cajo ejus fratre Brundisium advectas, ad quas Marcus mox profectus est; *Philip. III. Poppo*.

giones duas Brundisium venisse, vos omnia prius. Scribes igitur, quidquid audieris. Varronis ⁶ διάλογον expecto. Jam probo ⁷ Ἡρακλείδου, præsertim cum tu tantopere delectere: sed quale velis, velim scire. Quod ad te antea, atque adeo ⁸ prius scripti (sic enim me mavis dicere) ⁹ tu vero ad scribendum fecisti me alacriorem: ad tuum enim iudicium, quod mihi erat notum, addidisti Peduci auctoritatem, magnam quidem apud me, & in primis gravem. Enitar igitur, ne desideres aut industriam meam, aut diligentiam. Veñentum, ut scribis, & Faberium foveo. Cloelium nihil arbitror malitiosus: quanquam Sed ¹⁰ quid egerit? De libertate retinenda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ¹¹ Itane Gallo Ganinio? ¹² hominem nequam! quid enim dicam aliud? ¹³ Cautum Marcellum; me sic, sed non tamen cautissimum. Longiori epistola superiorique respondi. Nunc breviori propiorique quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses valde bonæ: modo ¹⁴ Balbilium incolumem videam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano ¹⁵ item, quod me valde observat Vifellia: sed hæc quidem humana. De Bruto te nihil scire dicis: sed ¹⁶ Selicia venisse M. Scaptium: eumque ¹⁷ non qua pompa, ad se tamen clam venturum, sciturumque me omnia: quæ ego ¹⁸ statim. Interea narrat eadem Bassi servum venisse, qui nuntiaret, legiones

⁵ Prius] Auditis, quam nos.

⁶ Διάλογος] Dialogum.

⁷ Ἡρακλείδης] Vide supra, ep. 4.

⁸ Prius] Videtur Atticus in quodam Ciceronis opusculo recensendo, ubi ille posuerat *quæ antea* sibi maluisse haud scio quam ob causam *quæ prius*. Id nunc ei ridens in memoriam revocat. *J. F. Gron.*

⁹ Tu vero] Locus apud Lambinum planus & commodus: apud ceteros perturbatus. Videtur tamen deesse aliquid post hæc verba, prius scripti, nempe *expectandum tempus maturius*, ut supra dixerat, epist. 4. *Olivetus*.

¹⁰ Quid egerit] Quasi dicat, nihil egerit, quamvis id fecerit, quod instituit. *Bosius*.

¹¹ Itane Gallo] Scilicet injuriam fieri; vit enim cum Antoniis inimicitia videtur

intercessisse. *Valer. Max. IV. 2. Corrad.*

¹² Hominem nequam] Antonium. Ignota res, brevitate magis etiam obscurata. *Manus.*

¹³ Cautum] Qui discodat. Ep. 2. hujus libri. *Corradus*.

¹⁴ Balbilium] Erat tum in Hispania Balbus minor, quem scite putat Mongaltus hoc vocabulo designari. *Olivetus*.

¹⁵ Item] Hoc est, item ut tu sum affatus. Quod addit: *Sed hæc quidem humana*, argumento est, agi de Anniani hujus morte. *Idem*.

¹⁶ Selicia] Mulier. Supple, dicebat. De M. Scaptio, vide lib. V. epist. 21.

¹⁷ Non qua pompa] Non illo quo solebat insignem comitatu. *Manus.*

¹⁸ Statim] Ad te scribam. *Idem*.